

Bakgrund

Italien är en republik i södra Europa som styrs med ett parlamentariskt styrelseskick, präglad av instabilitet och frekventa regeringsskiften. Efter valet 2022 tillträdde Giorgia Meloni som landets första kvinnliga premiärminister, vilket markerade den 68:e regeringen sedan andra världskriget.¹

Landet har en befolkning på ca 60 miljoner invånare och kännetecknas av betydande socioekonomiska skillnader mellan den industrialiserade och välmående norra delen och den jordbruksbaserade och mindre utvecklade södra delen. Dessa regionala skillnader har bidragit till politisk instabilitet och spänningar inom landet.²

Politik

Det politiska landskapet inom landet domineras av flera partier, inklusive högernationalistiska Italiens bröder (Fratelli d'Italia), populistiska Femstjärnerörelsen (Movimento 5 Stelle), socialdemokratiska Demokratiska partiet (Partito Democratico) samt högerpopulistiska Lega. Den politiska scenen har präglats av täta regeringsskiften och koalitionsregeringar.³

Narkotikasituationen i landet

Italien har, likt många andra europeiska länder, en komplex narkotikasituation med varierande trender och utmaningar. Narkotikasituationen i Italien visar att cannabis är den mest använda illegala drogen men användandet av syntetiska droger har ökat senaste åren, där kokain, heroin, MDMA och amfetaminer förekommer på marknaden, dock i mindre utsträckning än de traditionella drogerna.

Användning och innehav av mindre mängder cannabis för personligt bruk är avkriminaliserat, vilket innebär att det inte leder till fängelsestraff men kan resultera i administrativa sanktioner, såsom indragning av körkort eller pass. Medicinsk användning av cannabis har varit tillåtet sedan 2013, men tillgången är begränsad och kostnaderna höga, vilket har resulterat i en viss hemodling, trots att detta fortfarande är olagligt.⁴ På grund av den ökade efterfrågan av cannabis, samlade cannabisaktivister under 2021 in över en halv miljon namnunderskrifter för att kräva en folkomröstning om legalisering av cannabis, inklusive odling och försäljning. Ett initiativ som indikerar ett växande stöd för en mer tillåtande narkotikapolitik i Italien.⁵

¹ <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/italien/inrikespolitik-och-forfattning/>

² <https://globalis.se/Laender/italien?id=585&indicator=Befolkningstaethet&>

³ <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/italien/inrikespolitik-och-forfattning/>

⁴ <https://www.liberties.eu/se/stories/legalisering-mer-an-nagonsin-tidigare-prioritet-i-italien/9520>

⁵ <https://drugnews.se/2021/09/28/italien-forst-tillata-cannabis-i-eu/>

Narkotikasituationen varierar mellan regionerna i landet, där vissa regioner och större städer drabbas hårdare av narkotikahandel och -missbruk än andra. Stora städer som Rom, Milano och Neapel tenderar att vara knutpunkter för både narkotikahandel och konsumtion.

Narkotikahandeln präglas av organiserad brottslighet, ofta med koppling till maffian. Direzione investigativa Antimafia är en italiensk myndighet som arbetar med att bekämpa maffian, organiserad brottslighet samt narkotikahandel. I Italien har maffian ett stort inflytande över narkotikahandeln samt vilka varor som säljs och vart, där narkotikan används för att finansiera annan kriminell verksamhet. Utifrån landets geografiska läge fungerar det även som en transitpunkt för narkotika avsedd för andra europeiska länder.⁶

Lagstiftning

Narkotika har sedan 1970-talet varit en het politisk fråga där perioder med mer liberal eller restriktiv narkotikapolitik införts. Den mest aktuella debatten rör frågan om en legalisering av cannabis, där det finns stöd från enskilda politiska partier och samhällsgrupper, men där konservativa och högerpopulistiska partier fortfarande är i opposition.⁷

Consolidated Law on Drugs (Testo Unico sugli stupefacenti, DPR 309/90) utgör den rättsliga grunden för Italiens narkotikalagstiftning. Den innebär en kriminalisering av produktion, handel, innehav samt användning av narkotika. Lagen skiljer mellan "hårda" droger som heroin och kokain och "mjuka" droger som cannabis och straffen varierar beroende på typen av drog, mängden och brottets karaktär, där fängelsestraff och böter är vanliga påföljder.⁸

Narkotikapolitik

Under senare år har Italien genomfört flera initiativ för att reformera sin narkotikapolitik, med särskilt fokus på cannabis. Landet har idag en av de högsta andelarna cannabisbrukare i Europa. Enligt EU:s narkotikalägesrapport hade 20,9 procent av italienare i åldersgruppen 15–34 år använt cannabis år 2017, vilket var den näst högsta siffran i Europa efter Frankrike.⁹

I linje med EU:s narkotikastrategi för 2021–2025, som betonar en balanserad och evidensbaserad metod för att hantera narkotikafrågor, har Italien övervägt reformer för att minska skador relaterade till narkotikaanvändning.¹⁰

Italien har en narkotikapolitik som påverkas både av nationell lagstiftning och internationella konventioner, bland annat FN:s narkotikakonventioner. Landets parlament har rätt att stifta lagar så länge de inte strider mot den italienska konstitutionen. Internationella konventioner får rättsverkan först när de införlivas i nationell lag, och står alltså inte automatiskt över italiensk

⁶ <https://www.fokus.se/veckans-fokus/maffian-italiens-storsta-och-blodigaste-foretag/>

⁷ <https://internationalcbc.com/european-commission-launches-investigation-into-italys-ban-on-cannabis-light/>

⁸ Testo Unico sugli stupefacenti (DPR 309/90):

⁹ <https://drugnews.se/2021/09/28/italien-forst-tillata-cannabis-i-eu/>

¹⁰ <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2020/12/18/council-approves-the-eu-drugs-strategy-for-2021-2025/>

rätt.¹¹ Italiens konstitution tillåter folkomröstningar för att upphäva befintliga lagar, vilket vissa grupper har föreslagit när det gäller legalisering av cannabis. Samtidigt är Italien bundet av EU:s lagstiftning, vilket innebär att nationella lagar inte får stå i strid med EU-rätten.

Narkotikastrategin: Striktare regler under Melonis regering

Under premiärminister Giorgia Melonis ledning har den italienska regeringen, genom partiet Italiens bröder (Fratelli d'Italia), infört en av Europas mest restriktiva narkotikapolitiker. I april 2025 trädde dekretlag nr 48 i kraft, vilket förbjuder produktion, bearbetning och handel med alla typer av cannabisblommor, inklusive industrihampa med låg THC-halt. Detta innebär att även hampablommor med THC-halter under den tidigare gränsen på 0,2 % nu klassificeras som narkotika.¹²

Regeringen motiverar åtgärden med oro över spridningen av cannabisbutiker och en önskan att minska rekreationellt bruk av cannabis. Enligt Elisabetta Lancellotta, parlamentsledamot för Italiens bröder, har hampablommor "psykotropa effekter som hotar allmän säkerhet och trygghet".¹³

Förbudet har väckt starka reaktioner från hampaodlare och branschorganisationer, utifrån ekonomiska incitament, men även från EU. Förhandlingar pågår nu mellan regeringen och branschrepresentanter för att hitta en lösning som skiljer mellan rekreationellt bruk och industriell användning av hampa.

Så, vad innebär Italiens strategi kring CBD?

- Förbud mot cannabisblommor, inklusive industrihampa med låg THC-halt, även om de är lagliga enligt tidigare regler.
- Ökad kontroll av CBD-produkter genom att föreslå att naturlig CBD för oral konsumtion klassificeras som narkotika.
- Stärkta polisiära insatser mot spridningen av så kallade "cannabis light"-butiker, där produkter med låg THC-halt säljs.

EU:s syn på CBD

EU:s narkotikastrategi fokuserar på att minska både tillgången till och efterfrågan på narkotika samt hantera narkotikarelaterade skadeverkningar. Strategin betonar evidensbaserade metoder, mänskliga rättigheter och internationellt samarbete.¹⁴ EU-domstolen har fastställt att CBD inte är att betrakta som en narkotisk substans, vilket innebär att medlemsländer inte får

¹¹ <https://www.taylorfrancis.com/reader/read-online/2fae461b-4d29-4756-bfcc-d633e6a09972/chapter/pdf?context=ubx>

¹² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-10-2025-001571_EN.html?utm_source=chatgpt.com

¹³ https://www.ft.com/content/95da01b7-6bd2-4c97-8b57-be03b24afd9b?utm_source=chatgpt.com

¹⁴ <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/eu-drugs-policy>

förbjuda försäljning av lagligt producerad CBD från andra EU-länder utan vetenskapliga bevis för att det skulle utgöra en hälsorisk.¹⁵

Italiens försök att begränsa CBD-försäljning har därför lett till att branschorganisationer har vänt sig till EU-kommissionen, som nu utreder om de italienska åtgärderna strider mot EU:s regler om fri rörlighet för varor.¹⁶

Däremot pågår även på EU-nivå en översyn av CBD-produkter samt produkter med låg THC-halt, bland annat vad gäller kosmetika och skönhetsprodukter. CBD i mat och dryck är inte tillåten inom EU, i avvaktan på tillräckliga forskningsunderlag av eventuella biverkningar.

Unga vuxna och droger: En förändrad efterfrågan

Italien har på senare år utvecklat en omfattande och evidensbaserad narkotikapolitik med fokus på prevention, familjestöd och samverkan mellan olika samhällssektorer. Några av de insatser som är centrala i landets strategi är:

- Den nationella förebyggandeplanen 2020–2025: Italiens hälsoministerium har lanserat en plan som fokuserar på att minska efterfrågan på droger genom insatser i skolor, familjer och arbetsplatser. Planen betonar vikten av att stärka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer, särskilt bland unga.
 - Familjebaserade insatser: Familjens centrala roll i att förebygga drogmissbruk bland barn och ungdomar lyfts fram och projekt har genomförts för att stärka familjers förmåga att identifiera och hantera riskbeteenden hos unga.
 - Livskompetensprogram: Program som Life Skills Training (LST) och Unplugged har implementerats i italienska skolor för att stärka ungas motståndskraft mot droger genom att utveckla sociala och personliga färdigheter.
- Hälsofrämjande arbetsplatser: I regionen Lombardiet har man implementerat program för att skapa arbetsmiljöer som främjar hälsosamma livsstilar och förebygger drogmissbruk bland vuxna arbetstagare.

Insatser för behandling och återhämtning

Italiens narkotikapolitik kännetecknas av en helhetssyn där prevention, familjestöd, utbildning och arbetsplatsinsatser samverkar. Genom att fokusera på evidensbaserade metoder och kulturella styrkor strävar Italien efter att minska både efterfrågan och tillgången på droger, särskilt bland unga och utsatta grupper.

- Utökning av behandlingsplatser: Italien har implementerat Housing First-modellen i 35 städer över 14 regioner, vilket möjliggör direkt bostadsstöd för personer med

¹⁵ <https://www.hampamagasinet.se/genomgang-av-eu-domstolens-beslut-om-fri-rorlighet-for-cannabidiol>

¹⁶ <https://cannabisifokus.se/lag-thc-cannabis-italiensk-leverantorskedjas-petition-godkand-av-eu-parlamentet-bryssel-inleder-preliminar-utredning>

beroendeproblematik. I den första nationella testfasen stannade 62,3 % av deltagarna kvar i programmet.¹⁷

- Stöd för långsiktig återhämtning: Organisationer som City Angels och Sant'Egidio spelar en viktig roll i att stödja personer med beroende genom att erbjuda mat, kläder, boende och socialt stöd. Dessa ideella grupper samarbetar med lokala myndigheter för att främja återhämtning och minska återfall.¹⁸
- Insatser för unga med narkotikaproblem: En nationell kampanj, "Buttavia la droga, non la vita" (Kasta bort drogerna, inte livet), har lanserats för att öka medvetenheten om riskerna med droganvändning bland ungdomar och deras familjer. Rapporter visar att nästan 10 % av drogrelaterade akutmottagningsbesök 2022 involverade minderåriga.¹⁹
- Personalrekrytering och utbildning: Italiens strategi inkluderar utbildning och fortbildning av personal inom behandling för att bättre hantera trauma och psykisk ohälsa, som ofta är grundläggande faktorer i beroendeproblematik.²⁰
- Insatserna har redan fått effekt där dödsfall till följd av narkotika minskade med 24 procent under 2023 jämfört med föregående år.²¹

Hur ser utvecklingen ut?

Italiens insatser har som ovan redan fått en stor effekt på antalet dödsfall till följd av narkotika. Landet har framförallt fokuserat på att minska tillgången av CBD-produkter, cannabis och syntetiska opioder, både när det kommer till att förebygga och att rehabilitera.²²

Melonis regi har avsatt över 64 miljoner euro under 2024 för rehabiliteringsprogram för drogberoende genom den så kallade "8x1000"-skatteallokeringen. Dessa medel används för att finansiera insatser som syftar till återhämtning från drogmissbruk och andra patologiska beroenden.²³

Ett ökat internationellt samarbete mellan europeiska länder, där Italien har deltagit i internationella seminarier och studiebesök för att dela med sig av och lära sig om effektiva metoder för återhämtning och utbildning kring drogmissbruk. Exempelvis arrangerade Italien

¹⁷<https://housingfirsteurope.eu/country/italy>

¹⁸ <https://cityangels.it>

¹⁹ <https://alcoholcampaign.org/2023/11/29/discard-drugs-not-life>

²⁰ <https://www.globalrecoverynetwork.org/national-chapters/issup-italy/country-profile>

²¹ https://www.ansa.it/english/news/general_news/2024/10/08/227-drug-induced-deaths-in-2023-down-24-report_2db1f67f-516a-4451-a2a8-cb907372239c.html

²² <https://www.governo.it/en/articolo/president-meloni-s-statement-national-plan-prevent-misuse-fentanyl-and-other-synthetic>

²³ https://www.ansa.it/english/news/2024/08/07/64-million-for-drug-rehab-from-taxpayers_23e2af75-5438-441b-8c41-8420c0c3d1ca.html

ett seminarium i samarbete med Pompidou-gruppen i maj 2024, där olika aktörer diskuterade utmaningar och framgångsfaktorer inom drogprevention och återhämtning.²⁴

Cannabisindustrin i Italien

Italiens marknad för medicinsk cannabis uppvisar en stark tillväxt. Enligt Grand View Research genererade marknaden en omsättning på 20,1 miljoner USD år 2023 och förväntas nå 127,6 miljoner USD år 2030, vilket motsvarar en årlig tillväxttakt (CAGR) på 30,3 % mellan 2024 och 2030.²⁵ Produktionen är dock strikt reglerad och kontrolleras huvudsakligen av staten genom det militära läkemedelsinstitutet SCFM. Privata företag har begränsad tillgång till odling och distribution, vilket har lett till en större andel importerade produkter.²⁶

Sammanfattningsvis står Italiens cannabisindustri inför en paradox: medan efterfrågan och marknadspotentialen växer, begränsar strikt reglering och politiska beslut dess utveckling.

Rapportförfattare: Mikkel Wilhelmsson

²⁴ <https://www.coe.int/en/web/pompidou/-/statement-by-the-italian-presidency-on-the-occasion-of-the-international-drug-day-26-june-2024->

²⁵ <https://www.grandviewresearch.com/horizon/outlook/medical-marijuana-market/italy>

²⁶ <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/medical-cannabis-cannabinoid-regulation-2024/italy/trends-and-developments>